

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1—1 (Wilno, Zawalna 1—1).
Redakcyja adžyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

Koŭsty wydawańnia pakrywajuć składki.
Składka u hod 4 zal., na paŭhoda — 2 zal.,
na 3 miesiacy — 1 zal.

Paśla Zaduškaŭ

Roznyja chryścijanskija ŭiaty, asabliwa wialikija, jak Kalady, Wialikdzień, Siomucha i inš., majuć u sabie niejki asabliwy žyćciowy čar i siłu. Jany čalawieka padnosiać duchowa, uzmacniajuć, pašyrajuć jaho kruhazor i pahlyblajuć jaho žyćcio. Światy hetyja adrywajuć čalawieka ad štodziennaha šeraha žyćcia i padymajuć jaho da žyćcia lepšaha, idealnaha. Niešta padobnae pierażywajem i na Zaduški, z tej tolki rožnicaj, što ŭ hety dzień z asabliwaj siłaj stanovicca prad nami problema zahrobnaa žyćcia, problema isnawańnia tych, što ad nas adyjšli, problema bytu ducha.

Zaduški, u paraŭnańni z inšymi chryścijanskimi abrađami i ŭiatami, sapraŭdy majuć inšy, asabliwy charakter. Zaduški — heta čas adwiedzin żywych, isnujućych na hetaj ziamli, da pamioršych, jakija ad nas adyjšli ŭ wiečnaść, u krainu duchowa bytawañnia. Čto ŭ hety dzień nia bywaje na wilenskich mohilkach, asabliwa na Rossach, toj sapraŭdy šmat tracić. Toje ŭsio, što tam u hety dzień dziejecca, hodnym jość uwahi i zdolnym wyklikać u čalawieka šmat wartasnych dumak i razważeńniaŭ.

Zwyčaj adwiedzinaŭ pamioršych żywymi ŭ Wilni na Zaduški z kožnym hodam razwiwajecca, karanicca i nabiraje što raz boľš pawahi i dastońnaści. Sioletni wyhlad Rossaŭ i ruch na ich u hety dzień, asabliwa-ž u wiečary, wyrazna ab hetym hawora. Piać silnych reflektaraŭ aświačali front Rossaŭ, mahily, prynamsi ŭsiewiečyja z ich, abo asob, ab jakich historyja nie zabyłasia, jak na starych Rossach, tak i na nowych — byli aświečany świečkam i lampami i prybranyja kraskami. Nad mahilami zasłužanych dla hramadzianstwa asob ražlahalisia pieśni i stajali hanarowyja straży, zložanyja pierawažna z arhanizacyjaŭ moładzi. Nad mnohimi mahilami widnielisia pachilenyja asoby z malitwaj na wusnach i z ślaźmi na wačach, jak-by aniamieŭšyja ad ždziuŭleńnia, čamu henija darahija im asoby, što spačywuć u syroj ziamli, pakinuli ich, kudy adyjšli, jaki los ich?

A woś nadyjšla i šostaja hadzina wiečara, čas bielarskaj zborniki. Na mahile Kazimiera Swajaka, na Litarackaj Horcy, chutka sabralisia Bielarusy, sabralisia badaj punktualna. Pad kiraŭnictwam inž. A. Klimowiča chor strojna pajaŭ „Boža, što kališ narody“, „O Boža, Spasie naš“, „Rasstaŭsia z nami ty nawieki“. Na strojnyja tony bielarskaj pieśni sabrałasia wialikaja hramada pastaroŭnych ludziej. „To Białorusini nad moglią swego poety“ — byli čutny hałas z nataŭpu. Mahila-ž hetaha paeta, razam z mahilaj jahonaha brata — Albina Stepowiča, bielarskaha dziejača, była prybranaja kraskami i aświečana mnostwam świečakaŭ i lampackaŭ.

Adwiedaŭšy Swajaka, usie prysutnyja bielarusy, z Litarackaj Horcy pakirawalisia na mahilu staroha bielarskaha piśmieńnika Jadwihina Š. (Antona Lawickaha). Mahila jaho znachodzicca niedaloka ad uwachodu na Rossy, tuž pry darožcy. Jak tolki, prabraŭšysia z trudom praz wializarnuju taŭpu ludziej, Bielarusy apynulisia na mahile swajho piśmieńnika, i tut strojna paliłasia bielaru-

ska pieśnia. Sioleta byŭ taki paradak, što ŭwachodnyja na Rossy dźwiery byli wychodnymi. Woś-ža ludzi, jakija jak plaŭ plyli, začarawanyja bielarskaj pieśniaj, prabawali zatrymacca, kab boľš pasłuchać, ale chwalaj narodu byli špichanyja dalej, da wychadu. Mnohim udawalaŭsia wymknucca na staranu, prytulicca dzie da jakoha kryža i takim čynam stwaryć sabie mahčymaść daŭšej pasłuchać bielarskaj pieśni.

Hetak wyhladali sioletnija bielarskija adwiedziny na Rossach na Zaduški. Jany nasunuli nam nastupnyja dumki.

Dahetul nad mahilaj Jadwihina Š. niamsa pamiatnika. Staic tolki napałowu sparachnieŭšy dzie-rawiany kryž, Woś-ža kidajem dumku, kab u budućym hodzie nad hetaj mahilaj pastawić pamiatnik i paświačeńnie jaho prytarnawać da wiasny, kali budzie arhanizawana bielarskaja pilihrymka ŭ Kalwaryju, kab na hetaj uračystaści mahli być prysutnymi bielarskija sialanskija masy.

Świečki i lampy, staŭlanyja na mahile Swajaka, mała aświačajuć pamiatnik i da jaho treba nachilacca, kab pračytać nadpis na im. Na budućy hod treba pryładzić na jakim žaleznym šaście wisiačyja lampy.

Bielarusy nia pamiatujuć ab adnej mahile na Rossach, jakaja wartaj jość bielarskaj pamiaći. Heta jość mahila Tekli Stanišeŭščynki, idejnej bielarskaj wučycielki, jakaja za časou niamieckaj akupacyi z poŭnaj samaachwiarnašciaj pracawała ŭ bielarskaj škole ŭ Horadni, dzie ad nadmiernaj pracy — ŭ duža da taho ciažkich warunkach, — zachwarała na suchoty i pamiorla ŭ Wilni ŭ 1919 h. ŭ traŭni miesiacy.

Treba bywać nia tolki na Rossach, ale tak-ža i na inšych wilenskich mohilkach, dzie jość pachawanaja zasłužanyja bielarusy. Na mohilkach, naprykład, Bernardynskich spačywuja trahična zhinuŭšy adzin z starejšych bielarskich adradžencaŭ ks. Franuk Ramejka.

Warta prypaminać nam i adšukawać niaznanyja mahily pačynalnikaŭ bielarskaha ruchu i dalejšych baracbitoŭ i pracauŭnikoŭ našych i takim ci inšym čynam na Zaduški adświečwać ich u pamiaći narodu i kali jašče heta mahčyma — zabiašpiečwać ich mahily ad akančalnaha žniščeńnia. Hetkimi, naprykład, jość mahily: prof. świašč. Babroŭskaha ŭ šerašewie, ks. Mahušewiča ŭ Krošynie, Fr. Bahušewiča ŭ Župranach, ks. Lisoŭskaha ŭ Kleščelach, ks. Jakucia ŭ Šarkaŭščynie i inš.

Urešcie, adklikajemsia da bielarskaha hramadzianstwa, kab jano ŭsiami mahčymymi jamu sposabami popularyzawała zwyčaj Zaduškaŭ pa našych sialanskich mahilnikach i kab usie Bielarusy, a ŭ ich liku i našy sialanie, na nadmahilnych pamiatnikach rabili bielarskija nadpisy. Hetaje apošniaje jość wielmi wažnaj sprawaj. Treba nam pamiatawać, što mahilnyja pamiatniki i ich nadpisy — heta świedki historyi.

*Бацькі Беларусы! Вучэце сваіх
дзетак беларускае іраматы!
Даматуйцеся роднае белару-
скае школы!*

З царкоўнага пагосту

Гэты мэморыял беларускія культурна-асьветныя арганізацыі Т-ва Беларускае Школы і Беларускай Інстытут Гаспадаркі і Культуры надавячы падалі духоўным уладам Праваслаўнае Царквы ў Польшчы.

Рэд. „Б. Кр.“

Яю Блажэнству, Блажэннейшаму Мітрапаліту Варшаўскаму і ўсяе Праваслаўнае Царквы ў Польшчы.

*КОПИ — Высокапрэасьвяшчэннаму Феодосію, Архіепіскапу Віленскаму і Лідз-
каму, Высокапрэасьвяшчэннаму Александру, Архіепіскапу Пін-
скаму і Палескаму, Прэасьвяшчэннаму Антонію, Кіруючаму Яні-
скаму Горадзенскае Епархіі.*

Мэморыял

Аб'яднаныя для спраў школьнае і пазашкольнае асьветы Т-ва Беларускае Школы і Беларускай Інстытут Гаспадаркі і Культуры ў Вільні — гэтыя дзьве найстарэйшыя і найвялікшыя беларускія культурна-асьветныя арганізацыі на сучасным паседжаньні сваім 24 гэтага кастрычніка пастанавілі звярнуць увагу Вашага Блажэнства і Епархіяльных Архіерэяў на ненармальнае палажэньне, якое стварылася адносна навучаньня ў школах Закону Бога дзяцей-беларусаў праваслаўнага веравызнаньня і царкоўна-асьветнае працы духавенства ў прыходах з беларускім насяленьнем.

Пад той час, як законамі Польскае Рэспублікі гарантуецца навучаньне рэлігіі ў матчынай мове дзяцей, духавенства епархіяў з беларускім насяленьнем пачынае на лекцыях Закону Бога, замест языка беларускага і царкоўна-славянскага, усё больш і больш карыстацца языком польскім, мала зразумелым і чужым для дзяцей. Мы, беларусы, ня маем ніводнага распараджэньня Вашага Блажэнства, у якім выразна і катэгарычна было-бы запрапанавана духавенству ўсіх беларускіх епархіяў перайсьці з расейскага языка, якім яно карысталася дасюль, на язык беларускі, як родны і адзіны зразумелы язык дзяцей беларусаў. Толькі пры ўжываньні роднага языка дзяцей царкоўна-рэлігійнае ўзгадаваньне іх як у школе, так і пазашколаю будзе йсьці нармальным шляхам. Інакш заканадаўчыя ніколі нічога не навучыць сваіх вучняў, ніколі ня зможа прагаварыць да душы, да сэрца дзяцей і ня будзе мець на іх ніякага ўплыву, калі ня выкліча проста недаверу і яўнай варожасьці. Якія будуць вынікі такога „ўзгадаваньня“ для жыцьця царкоўнага і грамадзкага — хіба ня трэба тлумачыць. Нам ведама, што некаторыя сьвяшчэньнікі самі ўжо перайшлі на беларускі язык пры выкладаньні Закону Бога ў школах, але трэба, каб ужываньне беларускага і царкоўна-славянскага языкоў у школе стала законам абавязковым для ўсіх а.а. заканадаўчыцелёў і ў-ва ўсіх школах, дзе ёсьць дзеці беларусаў праваслаўнага веравызнаньня. З другога боку, трэба, каб пры навучаньні Закону Бога ў школах а.а. заканадаўчыцелі давалі дзецям для карыстаньня выключна беларускія падручнікі, якіх цяпер ёсьць ужо чатыры, у апрацоўцы кандыдата багаслоўя Сяргея Паўловіча, іменна:

- 1) Першая навука Закону Бога з беларуска-славянскім букваром,
- 2) Праваслаўны Малітваслоў на беларускай і царк.-славянскай мове,

- 3) Сьвяшчэнная Гісторыя Старога Завету і
- 4) Сьвяшчэнная Гісторыя Новага Завету.

Усе гэтыя падручнікі, за выняткам 3, прагледжаны Віленскай „Камісіяй па разгляду беларускіх падручнікаў Закону Бога“ і ўсе маюць багаслаўленьне Вашага Блажэнства.

Што датыча царкоўна-асьветнае працы духавенства ў беларускіх прыходах, дык яна таксама шмат траціць на сваіх уплывах на народ, дзякуючы ўжываньню не найбольш зразумелай і роднай беларускай мовы, а чужой і малазразумелай польскай, так-жа расейскай мовы. Толькі вельмі нямногія сьвяшчэньнікі, дзякуючы нявыразнаму становішчу Вышэйшае Царкоўнае Улады, карыстаюцца падчас пропаведзі ў царкве і пры другіх выпадках моваю беларускаю. Яны вельмі папулярны ў народзе і карыстаюцца яго даверам і папашанам. А гэта ёсьць першая запарака таго, што наступленьні сьвяшчэньніка западуць у сэрцы слухачоў і зробіць на іх належны ўплыў. Наколькі-ж патрэбны такія ўплывы Царквы, паказвае ўсё растуцае няверра, індэфэрэнтызм, распушта, зьдзічэньне і дэморалізацыя на вёсцы.

На падставе ўсяго вышэйпаданага, Т-ва Беларускае Школы і Беларускай Інстытут Гаспадаркі і Культуры ў Вільні маюць гонар ветліва прасіць Вашае Блажэнства аб выданьні наступных распараджэньняў падуладнаму духавенству і адміністрацыйным органам беларускіх епархіяў:

- 1) разьясьніць духавенству, што пад „матчынай“ мовай, аб якой шмат разоў гаварылася ў распараджэньнях Царкоўнае Улады, датычаць выкладаньня Закону Бога ў пачаткавых школах, трэба разумець — адносна да мясцовасьцяў з беларускім насяленьнем — язык беларускі;

- 2) уперад у школах з беларускімі дзяцьмі праваслаўнага веравызнаньня карыстацца на лекцыях Закону Бога і пры другіх выпадках толькі языком беларускім і падобным пры навучаньні малітваў і багаслужэньня языком царкоўна-славянскім;

- 3) у паразуменьні з Міністэрствам Асьветы і Веравызнаньняў, узясыя якнайхутчэй ў якасьці школьных падручнікаў ці навуковых пасобнікаў памянёныя вышэй чатыры кніжкі па Закону Божаму;

- 4) выдаць загад адпаведным царкоўным уладам распачаць падгатаваўчую працу дзеля выданьня ў бліжэйшых гадох патрэбных дзеля далейшага навучаньня асноваў праваслаўнае веры і наагул дзеля пашырэньня духоўнае асьветы пад-

ручнікаў, якто: катахізіс, багаслужэнне ў царкоўна-славянскай мове, гісторыя сусветнае і беларускае праваслаўнае царквы, пераклад Евангелля на беларускую мову і др. кніжкі для духоўнае асветы беларусаў;

5) падобна да таго, як было выдана Вашым Блажэнствам распараджэнне аб ужыванні ў царкоўных пропаведзях польскае мовы там, дзе гэтага жадаюць пэўныя групы палякоў праваслаўнага веравызнання, даць безадкладна загад аб выключным ужыванні беларускае мовы ў пропаведзях усюды, дзе прыходзіць складваюцца пераважна, тым болей выключна з беларусаў;

6) каб забяспечыць сапраўднае і шчырае выкананне ўсяго патрэбнага для нормалізацыі беларускага царкоўнага жыцця, згодна з даўнымі і справядлівымі жаданнямі беларускага народу, —

а) зрабіць пэўныя персанальныя змены ў царкоўна-адміністрацыйным апарате ўсіх беларускіх епархіяў, назначыўшы і назначаючы на вышэйшыя і кіруючыя пасты і ў вясковыя прыходы толькі беларусаў, разумеюцца, з адпаведнымі кваліфікацыямі, спыняючы ў гэтым адношэнні дасюлешняю практыку, якая выклікала і выклікае незадавальненне ў масах беларускага народу і грамадзянства;

б) забяспечыць адпаведнымі распараджэннямі шырокі ўдзел прадстаўнікоў беларускага праваслаўнага народу на штогадовых епархіяльных зездах духавенства і міран і

в) загадаць Кансісторыям і духавенству, побач дзяржаўнае мовы, карыстацца і беларускаю моваю ўнутранай карэспандэнцыі, дзелаводстве і др. падобных выпадках;

7) дзеля пашырэння духоўнае асветы ў масах беларускага народу, дзеля аб'яднання на царкоўным пагосце беларускага праваслаўнага духавенства і дзеля абароны нашай веры праваслаўнай ад усіх яе вонкавых і нутраных ворагаў — асыгнаваць, штогод, з Сынадальных сум пэўныя крэдыты на выдаванне ў Вільні сталага беларускае царкоўна-грамадскага часопісу — месячніка, з асобнымі дадаткамі — лістоўкамі для народу.

БЕЛАРУСЫ! Прысылайце ахвяры на фонд беларускай асветы! — Пашырайце беларускае друкаванае слова!

З БЕЛАРУСКАГА ЖЫЦЦЯ

З дзейнасці БНА. У нядзелю 1 г. м. адбылося чарговае паседжанне Прэзідыюму Ц. К. Беларускага Народнага Аб'яднання, на якім разгледжаны заявы кандыдатаў аб уступленні ў рады Б. Н. А., атрыманыя ў перыядзе да 30.X. Прэзідыюм Ц. К. — БНА гэтых кандыдатаў паставіў улісаць у лік сяброў арганізацыі і выдаць ім арганізацыйныя білеты. Пры гэтым абгаворвана справа арганізацыі сэкцыі прапаганды БНА.

Гурток БНА ў Вільні. Надвочны вільскі сябры БНА ў паразуменні з цэнтрай сваёй арганізацыі заснавалі ў Вільні гурток БНА. Камітэт гуртка выбраны ў такім складзе: магістр Я. Шутовіч — старшыня, Б. Мардас — скарбнік, студ. Ад. Дасюкевіч — сакратар.

У Т-ве Прыяцеляў Беларусавды пры УСВ. 8.XI. у VI залі галоўнага ўніверсітэцкага будынку адбудзецца чарговая зборка Т-ва, на каторай мгр. Х. Ільшэвіч прачытае найнавішшыя свае літаратурныя творы. Пачатак у 17 гадз. Уваход вольны.

Касцёл сьв. Ганны ў Вільні для беларусаў-каталікоў. Надвочны Беларуска-Каталіцкая Акцыя зьявілася да Вільскага Арцыбіскупа Р. Ялбжыкоўскага з просьбай вызначыць адзін з касцёлаў у Вільні для духоўных патрэб вільскіх беларусаў-каталікоў. Арцыепіскуп да просьбы Бел. Кат. Акцыі аднёсся прыхільна і вызначыў для беларусаў касцёл сьв. Ганны.

Выяшчэнне

У Рэдакцыю „Бел. Крыніцы“.

Просім змясціць у найбліжэйшым нумары наступнае:

Школьны Сакратарыят Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры і Т-ва Беларускай Школы, у сувязі з заклікам „Новага Шляху“ з дня 30 кастрычніка сёл. № 6 (21) аб збіранні — падчас складання дэкларацыяў на беларускую школу — ахвяраў на фонд беларускага незалежнага студэнта — падае да агульнага ведама, што побач з падпісваннем школьных дэкларацыяў, ня могуць быць збіраны ніякія грашовыя ахвяры і што да такога закліку збірання ахвяраў Школьны Сакратарыят БІГІК і ТВШ нікога не ўважаў.

Просім іншыя беларускія газеты і часопісы гэта самае перадрукаваць.

Школьны Сакратарыят.
Вільня, дн. 5 лістапада 1936 г.

Da robotnikaў.

Сіюлета 15-га жніўня прыпадлі 30-га ўгодкі г. зв. „Кrywawaje Siemradu“, г. зн. 30-га ўгодкі масавага і агульнага выступлення польскіх сацыялістаў, у 1906 г., супраць расейскае царскае ўлады за сацыялізмі і нацыяналізмі правы польскіх працоўных масаў. З гэтае прычыны PPS ладзіла адпаведныя ўрачыстыя святкаванні.

4.X адбылося такое святкаванне і ў Вільні. Я, беларус, „beenawiec“, як работнік, цікавіўся ім і хадзіў на гэтае пепесаўскае святкаванне. І воў сядзіць між прысутнымі ў часіе дэкларацыяў чуў між іншым такі сказ: „Ech, kab mianie puścili na scenę, wot ja im skazań-by: „Niama szczęścia, niama dołu...“ — Hawaryu heta starejšy čaławiek, zdajecca, harbar. Skaz jahony świedczyu, blazumouna, ab tym, što siarod robotnikaў m. Wilni, użo nia tolki rażwita nacyjanalnaja świedamaś, ale što joś użo ciahna da swajej biełaruskaj litaratury, da swajho pryhożaha biełaruskaha słowa, jakoha radasna sluchaŭ-by sa sceny i jakoje, nawat, sam-by deklamawaŭ.“

Пішучы аб hetym, nia dumaju wymahać ad PPS, kab jana ŭ slabie na akademijach ci inšych sabrańniach uwodziła biełaruski jazyk i bieł. deklamacyi, a chaču zwirnuc uwahu robotnikam biełarusam, katoryja nie należać jaśče da biełaruskich arhanizacyjaў, što joś u nas, biełarusau, swaja biełaruskaja palityčnaja arhanizacyja: „Biełaruskaje Narodnaje Abjednańnie“, prahrama katoraje šyroka, radykalnaja i što kala hetaje imienna arhanizacyi treba hurtawacca biełaruskim robotnikam. U radoch Biełaruskaha Narodnaha Abjednańnia, ci jak koratka kažuć u BNA, zmożam mynależna pracawać i zmahacca za swaje nacyjanalnaja i saцыяlnaja prawy. BNA ladić tak-ža adpawiednyja sabrańni i wiečary. U BNA adświatkujem tak-ža swaje robotnickija i narodna-biełaruskija swiaty, dzie pačujem swaje biełaruskija deklamacyi, dy i sami budziem mahčy deklamawać i hawaryć.

Woś siouleta, naprykład, prypadajuć 20-ja ўhodki śmierci slaŭnaje biełaruskaje paetki rewolucyanerki Ciotki, katoraja kaliś zaŭziata pracawała ŭ Wilni siarod robotnikaў i horača baraniła našych prawou. Hetyja ўhodki ŭ pamieć Ciotki treba należna ŭšanawać. Zmożam-ža heta zrabić tady, kali budziem sarhanizawanyja ŭ swajej biełaruskaj arhanizacyi. Arhanizacyju hetuju, jak użo bylo skazano, majem, treba tolki, kab arhanizacyja heta — BNA — achaplała nia tolki šyroka sialanskija masy, ale i masy robotnickija. Bo woś što ab robotnickich sprawach skazano ŭ prahramie BNA:

„Isnujučyja na biełaruskich ziemlach ślachi znosiŭ (čyhunki i inš.) fabryki z fabryčnymi pryładami, hramadzkija budynki i uśio toje, što maje hramadzkae značeńnie, tak jak i ziamla i uśie pryrodnyja bahaćci žaŭlajucca ŭłasnaścij Biełaruskaha Narodu.“

Fabryčna-pramysłowaje žyćcio i ŭslakaje pradpryjemstwa ahałam moža być dziaŭžaŭnaje, hramadzka kolektyŭnaje, a tak-ža i prywatna-ŭłasnickaje, zależna ad warunkau, mahčymaścieŭ i patrebaŭ.

Jak u promyśle dziaŭžaŭnym, kolektyŭnym, tak i prywatna-ŭłasnickim isnujuć fabryčna-robotnickija kamitety, z prawam učasćia ich u nahladzie za pradukcyjaj i dachodam.

BNA dla fabryčnych robotnikaў stać za:

a) prawa strajku, jak abaronu ad wyzyskaŭ, i prawa praf-sajzuau,

b) kolektyŭnaja ŭmowy, dzieła zabiešpiečeńnia lepšaj apłaty,

c) zabaronu načnoj pracy (wyniat tam, dzie hetaha wymahajuć techničnyja abo hramadzkija patreby),

d) zabaronu pracy dla žančyny, škodnaj jejnamu zdaroŭju,

e) zabaronu pracy dzieciam u fabrykach, škodnaj ich wieku,

f) niadzielny adpačynak.

BNA za praŭnuju apieku nad pracounymi na ziamli, u fabrykach i nad chatnijaj službaj — adumysłowym ustawadaŭstwam.

BNA baronić uśie dasiuleńnija saцыяlnaja zdabyčy robotnikaў, jak čas pracy, abiašpiečeńnie na staraść i inš., a tak-ža zmahajecca za ich pašyreńnie i dalejšaje rażwicie.

Dyk, braty robotniki, zapiswajmasia ŭ BNA, dawoli bŭkacca pačužych arhanizacyjach, para użo daŭno masawa pracawać na swajoj biełaruskaj niwie.

Rabotnik Beenawiec.

КУПЛЯЙЦЕ адзіны ў нас беларускі літаратурна-навуковы кварталны часопіс

„КАЛОСЬСЯ“

у якім змяшчаюцца творы перадавых беларускіх паэтаў і пісьменьнікаў.

Складна на „Калосьсе“: у год — 2 в. на паўгода — 1 в., на асобную кніжку — 50 гр.

Адрас рэдакцыі і адміністрацыі „КАЛОСЬСЯ“:

Вільня, Завальная вул. № 1—2.

Др. Ст. Грынкевіч.

У братоў украінцаў.

„САМООСВІТА“

Адлюстраванне асветнае акцыі ў Галічыне было-б няпоўнае, калі-б не ўспамінуць аб „Самоосвіце“. Характар, спосаб працы, сфера дзейнасці, мэтодыка — ўсім гэтым „Самоосвіта“ адыходзіць ад „Ріднае Школы“ і „Просвіты“. Працуе яна ўсяго некалькі гадоў. Першая кніжачка „Самоосвіты“ пабачыла сьвет у 1932 г. Рэгулярна кожны месяц падпішчык дастае адну кніжку, цяпер іх нарахоўваецца 73. Рэдагуе рэдакцыйная калегія, якая апрацоўвае агульны плян, падбірае аўтараў, сьлядзіць за правільнасцю ідэалёгічнае лініі выдавецтва. Лінія гэная даволі блізка да ідэалёгіі радыкалаў і іхняга органу „Громадскі Голос“ і паводле слоў нашага інфарматара др. М. Стахіва, можна было б яе назваць народна-дэмакратычна-паступова. „Самоосвіта“ — таварыства коопэратыўнае, пасылае свае выданні толькі тым, хто прысылае падпіску. Пільны чытач дастае яшчэ асобныя прэміі кніжкамі з цыклі „найпрыгажэйшыя апавесці“.

Аснаўная розніца іх з іншымі падобнымі выданнямі ў тым, што цэласць вышэйшых дагэтуль кніжак мае ўяўляць сабой, свайго роду, агульную энцыклёпэдыю. Датаго-ж дасюлешня праца зьяўляецца як-бы падгатоўкай да будучага курсу ў такой самай форме, які меце характар сваёроднага народнага ўніверсітэту. „Самоосвіта“ імкнецца даць адказ на ўсе пытанні, якія зьяўляюцца перад адзінкаю з масы. Першая кніжка гаварыла аб тым, як чытаць кніжку. Чым далей,

тым больш глыбока распрацоўваюцца тэмы са ўсіх галінаў жыцця. Мэтодыка ў адносінах да чытача — не напалохаць яго тым, што ён нічога не разумее, наадварот, супрацоўнічаць з ім, вясці яго што раз вышэй. Выводзі ад чытача, які бярэ ў рукі першую кніжку, невялікія — каб умеў прачытаць напісанае, значыцца, курс некалькіх клясаў пачаткавае школы.

Разглядаючы сяньня ўжо надрукованыя кніжкі, можна правесці такі паміж імі падзел:

I. Навука грамадскага ўзгадавання	4 кніж.
II. Сусветная гісторыя	12 „
III. Гісторыя сусветнай вайны	2 „
IV. Гісторыя украінскае рэвалюцыі	5 „
V. Гісторыя рэвалюцыі ў Расеі	3 „
VI. Гісторыя украінскага народу	5 „
VII. Палітычна-грамадскія навукі	5 „
VIII. Эканомія	8 „
IX. Аб зямлі	5 „
X. Аб жыцці	4 „
XI. Астраномія	1 „
XII. Геомэтрыя	1 „
XIII. Аб жывёлах	3 „
XIV. Аб чалавеку	2 „
XV. Хімія	2 „
XVI. Фізыка	5 „
XVII. Аграномія (Земляробства)	1 „
XVIII. Матэматыка	1 „
XIX. Украінская літаратура	1 „
XX. Гісторыя навукі	2 „

У I адзеле — грамадска-ўзгадаўчым — бачым адну кніжку „Слова да маладых людзей — аб здаровым целе і здаровай душы, аб любові да ідэалах жыцця“. Сам назой кніжкі паказвае на ейны змест. У гэным самым адзеле знаходзіцца іншая кніжка з назоваю: „Культурны чалавек“. Гаворыцца ў гэнай кніж-

цы аб суадносінах паміж людзьмі рознага веку, аб тым, як трымацца ў гэтых, на вуліцы як і дзе апрацоўваць, аб чысьціні цела, аб працы дзеля грамадзянства і г. д. Шмат чаго з паддэнах разважанняў, радаў ведае кожны чалавек ад бацькоў, ад таварышоў, ад настаўніка ў школе. Усяго-ж гэтага аднак не аднаму прыходзіцца вучыцца праз цэлае жыццё. І нічога такога, здаецца, важнага ў вонкавай культуры! А як інакш жыве хача-б моладзь, калі над ёю нехта папрацаваў, пашырыў ейныя кругавіды! Як прыгожа такая моладзь умеє на т гуляць. Як далёка яна ад грубых жартаў, лаянкаў, п'янага рогату і дзікіх бойкаў тае моладзі, у якое не зьяўляецца нават пытаньне аб культурнасці ці ня культурнасці ейных формаў жыцця. З гэных няважных быццам мэнтаў складаецца жыццё. Такія маркаваныя зусім не „панскія“, як мо нехта казаў-бы. Ягта ў сучасных Саветах павадыры партыі і дзяржавы зразумелі вартасць і значэнне вонкавае культуры і загадываюць правесці поўную праверку ранейшых паглядаў і адносінаў у нізях партыі.

На гісторыю, як бачым з колькасці аддзелаў і кніжак, робіць рэдакцыя „Самоосвіты“ вялікі націск. Кожны ўзгадаўца вельмі добра разумее, што толькі на аснове дзі мінуўшых падзеяў чалавек умеє мець добра ўявіць сваю эпоху і сваё ў ёй месца. Дык ня будзем дзівіцца, што на 73 усіх кніжак — прысьвечана гісторыі 27, ці інакш кажучы 37 проц.

Аўтары пішучы аб гісторыі не паводле старых шаблёнаў. Не расказваюць, што нейкі князь пабіў нейкага караля, ажаніўся ды памёр ў такім і такім годзе. Такая гісторыя вельмі мала вартасная. Яна скучная, далёкая, чужая. Гісторыя ў „Самоосвіце“ жывая, мо яна крыху тэн-

Da ludziej dobrej woli.

Hety zaklik Bielaruskaj Katalickaj Akcyi, apublikowany Źžo Ź „Chryščijskaj Dumcy.” dzieła Źyrejšaha apawiaščeńnia jaho całkom pieradrukuiwajem.
Red. „Bieł. Krynicy.”

U Dzišnienskim pawiecie i Ź čaści PastaŹskaha i BrasłaŹskaha, z pryčyny niabywaŹaj letniaj haračyni, wialikija nieŹradžai. A dzieła hetaha wialikaja tam biada Źžo ciapier i pahroza hoŹadu zimoj i asabliwa wiasnoj.

Takoje-ž samaje stwarylasia ciažkoje paŹažeńnie i Ź mnohich miascoch Paleśsia.

Nasielnicтва hetych ziamiel samatužna prystupila Źžo da baračby z hoŹadam. Źžo paŹstali hminnyja kamitety, kab arhanizawać padmohu patrabujučym.

Hetym zaklikajem ludziej dobrej woli pryčynicca da pomačy zahrožanym hoŹadam swaim bližnim pawodle taho, dzie, jak i čym chto moža.

Adklikajemsia tak-ža da Źsiej bielaruskaj presy, kab i jana pajšla nasustreč niaščaściu našych bratoŹ.

Urād Bieł. Kat. Akcyi.

Wilnia, 30.X.1936.

U LitoŹcaŹ

Sud za slova „Vilniaus Kraštas”, a papolsku „Wileńszczyzna”.

9 kastryčnika sioleta Wilenski Haradzki Sud razhladaŹ sprawu redaktara litoŹskaha žurnalu „Lietuviškas Baras” (LitoŹski Zahon) M. Kražlysa, jaki winawaciŹsia Ź tym, što Ź swaim žurnale ŹžyŹ sloŹ „Vilniaus Kraštas”, što znača Wilensčyna, a dasloŹna — Wilenski kraj. Sud redaktara apraŹdaŹ. Prysud Źžo ŹwajšoŹ u zakonnuju siŹlu. Sprawa heta nastolki cikawaja, što za hazetaj „Vilniaus Rytujus” (Nr. 87, art. „Byla del žodžiu „Vilniaus Kraštas”) padajom ab jej nastupnaje.

„Sioleta 13 studnia Ź Wilenskaje Haradzkoje Starastwa byli zaprošani redaktary wilenskich litoŹskich hazet („Vilniaus Rytujus”, „Jaunimo Draugo”, „Viln. Aušros”, „Viln. Žodžio” i „Gedimino Pilies”), jakim bylo zajaŹlena, kab u uspomenienych hazetach bolš nia byli Źžywanija slova: „Nepriklausomoji Lietuva” (Niezaležnaja Litwa) i „Vilniaus Kraštas” (Wilensčyna). Adnačasna bylo padčyrknuta, što za Źžywanie hetych sloŹ hazety buduć kanfiskawanyja.

Pašla hetaha zahadam Haradzkoja Starastwa m. Wilni byŹ skanfiskawany za slova „Vilniaus Kraštas”, numer žurnalu „Lietuviškas Baras”, jaki wyjšaŹ u miesiacy lutym. Sprawa byla pieradana Ź prakuraturu i Źrešcie 27 žniŹnia sioleta daručana Haradzkomu Sudu Wilni dzieła razhladu. Sprawa byla adložana na drugi termin, kab Sud moh paŹluchać dumki eksperta, ci polskaje slova „Wileńszczyzna” jošć tym samym, što palitoŹsku „Vilniaus Kraštas”.

9 kastryčnika sioleta sprawa byla wyrašana. Na Sudzie byŹ pračytany akt abwinawačaińnia, u jakim hawarylasia, što M. Kražlysa abwinawačawajecca Ź tym, što budućy redaktaram „Liet. Baro”, u hetym žurnale ŹžyŹ sloŹ „Vilniaus Kraštas” i što heta jošć niazhodnym z praŹdaj i moža wyklikać niespakoj, bo slova „Vilniaus Kraštas” dasloŹna znača: „Wilenski kraj”, jaki moža rozumieć, jak časć LitoŹskaj Respubliki.

Abwinawačany M. Kražlysa da winy nia pryznaŹsia, wyrašajućy, što slova „Vilniaus kraštas” a značajuć papolsku slova „Wileńszczyzna”, a nie „Kraj Wileński”, jak heta tumača Wilenskaje Starastwa i dzieła hetaha — pawodle jaho dumki — Źžywanie sloŹ: „Wileńszczyzna” i „Vilniaus kraštas” nia jošć prastupnym.

Hetuju sprawu dalej wyrašiaŹ prysiažny pierawodčyk Z. Liogis. Jon wytumačyŹ, što skaz „Vilniaus kraštas”, pierawiedzienny slova Ź slowana polskuju mowu, byŹ-by: „Kraj Wileński”, ale skaz „Kraj Wileński” buduć lituanizmam — šlepa pieraložanyja slova: „vilniaus kraštas”. Skaz „Vilniaus kraštas” naleža pieralažyć na polskuju mowu slovam „Wileńszczyzna”. Jnakš i być nia moža. Kali-b slova „Wileńszczyzna” bylo pierawiedzienna na litoŹskuju mowu slovam „Vilniša”, to heta bylo-b polonizmam i nie adkazwala-b duchu litoŹskaj mowy.

Źrešcie Sud red. M. Kražlysa apraŹdaŹ. Takim čynam LitoŹcy moh Źžo swabodna Źžywać sloŹ „Vilniaus kraštas”.

B. C.

Pamior I. Dašynski

U subotu 31.X. siol. pamior Ihnat Dašynski, majućy 70 hadoŹ žyćcia. Z niabožyčkam pajšoŹ u mahilu, biassumniŹna, najbolšy pawadyr polskaha rabotnickaha ruchu za apošnja 70 hadoŹ. Polskaja Partija Socjalistyčnaja straciła šmierciaj Dašynskaha adnaho z swaich pieradawych twarčoŹ i pawadyroŹ, a tak-ža najlepšych pramoŹcaŹ staroj hwardyi.

Adnosna nacyjanalnych mienšaš-

ciaŹ u Polščy, u tym liku i bielarusoŹ, Dašynski, nažał, nieadnojčy mi-naŹsia z pisanaj prahramaj socyjalizmu: Dašynski byŹ klasyčnym pradstaŹnikom tych polskich socyjalistych, jakija Ź nacyjanalnych pahladach zbližaŹuca da polskaj endecyi.

I. Dašynski — heta stary duhowy pawadyr PPS i zaŹižaty baračbit za wyzwaleńnie Polščy.

Wybary prezidenta Ź Zluč. Št. Ameryki

U hetym tydni adbylistia Ź Zl. Št. Ameryki wybary prezidenta. Na prezidenta wybrany dasiulešni prezident, wiedamy reformatar haspadarčaha i hramadzkaŹa žyćcia, demokrat Rosvelt. Najbolšym konkurentam na wybarach dla Rosvelta byŹ kandydat London. Adnak Rosvelt atrymaŹ wialikuju bolšašć haŹasoŹ — 25 milionaŹ — i hetak pieramoh Londona.

Pieramoha na wybarach Rosvelta — heta pieramoha demokracyi.

Pieramoha demokracyi Ź Amerycy maje wialikaje značeńnie dla demokracyi i Ź Europe.

Z pryčyny pieramohi Rosvelta Ź amerykanskich hazetach pajawilisia dahadki, što dalej buduć rabić u Zl. Št. Ameryki nanowa wybrany prezident. Jany dahadwajucca, što Rosvelt pawiadzie palityku abnižeńnia myta, kab hetkim sposabam ustabilizawać waluty i wiernucca da narmalnaha mižnarodnaha handlu.

Zbrojny mir Musoliniaha

Nadowiačy Musolini — fašystaŹki dyktatar Italii skazaŹ publična mowu ab mižnarodnych sprawach.

U swajej pramowie Musolini si-liŹsia dakazać, što treba pierastać ab razbrajeńni i zabiaspiečańni ahulnaha miru j hawaryč. Ahulnaha zabiaspiečańnia miru nikoli nia bylo, nia ma i nikoli niabuduć — čwierdziŹ Musolini.

Liha NarodaŹ ahraničyŹlasia teoretyčnymi formami i tolki; z joj nia treba Źžo ličycca; jana abo radykalna zre-formujecca abo zhinie.

Adnosna Francyi Musolini zajauiŹ, što Italija naŹadziła z joj parazumieńnie, ale Źčasćie Francyi Ź prociŹitaljanskich sankcyjach, kali Musolini padbiwaŹ Abisyniju, ačaŹadziła Italiju da Francyi; Šwajcaryja tady stajala tak-ža prociŹ Itali. Zatoje wielmi cjopla prahawaryŹ Musolini da AŹstryi, Madžarščyny, Niamieččyny i Anhlii.

Adnosna bałšawikoŹ Musolini wykazaŹsia rašuča prociŹ. Italjanski mir — kazaŹ Musolini — musić być zbrojny na sušy, na mory i Ź pawietry.

Roznyja wiestki

Z HAZET.

„Niezdarowyja nastroi”. Pad hetkim zahaŹoŹkam „Русский Голос” rasiejskaja hazeta, što wychodzić u Lwowie, narakaje na bałšawikoŹ za nacyjanalnuju palityku, jakoj jany (bałšawiki) padziaili i dalej dziełać „jedniju niedzielimuju Rossiju” na nacyjanalnyja respubliki i aŹtanomii. U hetych narakańniach „Русский Голос” dachodzić aŹ da takich absurdalnych wywadaŹ, što byccam bałšawiki tolki dzieła taho, kab aslabić Rasieju, pawtaryli nacyjanalnuja respubliki, bo Źsie narody SSSR nasuproč separatyščnaj bałšawickaj palityki imknucca da rasiejskaj kultury i chočuć stacca rasiejcam. Adnosna bielarusaŹ i ukraŹnaŹ „Рос. Гол.” nia stydojecca i takich sloŹ: „Sam instykt samaabarony padkazwaje bielarusam i ukraincam prawilny šlach. Pawodle wiestak, atrymanyh z Rasiei, jany (bielaru-

sy i ukraŹnacy) tymbolš imknucca da rasiejskaha jazyka i rasiejskaj kultury, kali sawieckaja Źlada namahajecca pryščaplic im nacyjanalny separatyzm”.

U palemiku z hetkimi absurdalnymi čwierdžańniami Źwachodzić nia ma nijakaje patreby, bo dawoŹli buduć zacytawac napiseŹnaje ab hetaj sprawie Ź hazecie „Слово”, jakaja padaje za maskoŹskaj hazetaj „Известия” hetkija fakty: bielaruski premjer HaŹadzied, apiswajućy Ź „Известиях” sprawy Sawieckaj Bielarusi, ščwiardžaŹ, što bielaruskija nacyjanalistyčnyja elementy nia zusim žlikwidawanyja i nia moža dumać, što ichniaja teoryja nia buduć paŹtaracca, a ukraŹniski premjer Lubčenko Ź „Правде” atakuje ukraŹniski nacyjanalizm jašče wastrej za HaŹadzieda.

Niamieckija nac.-socyjalisty ab sabie i bieł. nac.-socyjalisty ab ich. Nadowiačy Ź Berlinie na schodzie

дэнчыйная; аўтары падыходзяць да паасобных маэнтаŹ i зьявiшчаŹ з боку гледжаньня працоŹных масаŹ i iмкнуцца падчыркнуць аснаŹныя, паводле iх, пружыны i жаролы Źсiх быŹшых i сучасных падзеяŹ. Трэба помнiць, што такая гісторыя будзе толькi зразумелаŹ i блiзкаŹ чытачу. Украiнскаму селянiну трэба насьвятлiць i прыблiзiць эпоху Багдана Хмелнiцкага, трэба накiнуць асноведзѣ, на якой вырас сам гэтм i ягонья войны. Тады Хмелнiцкi ня будзе вусатым i пузатым панам ci казаком, якi нiчога не гаворыць сяньняшнiму чалавеку.

Мае быць, мяркуючы аб паясьненнi вельмi яшчѣ наѹдаŹных падзеяŹ, вялiкай частка кнiжак прысьвечана i рэвалюцiѣ ў Расеѣ i змаганнiям украiнскiм за незалежнасьцѣ. Вельмi i вельмi патрэбныя ведамасцi на вѣсцы. Сяньня кожны прымушаны палiтыкаваць, калi ня хоча, каб яго загналi ў чужы яму стан. Дык трэба азброiць яго ў праѹду, як i што было з вайною, што было з баѹшавiцкаю рэвалюцiяю i г.д.

Палiтычна-грамадзкiя i эканамiчныя пытаннi займаюць шмат месца ў „Самоосвiце” — 13 кнiжак. Бѣз гэтага нiякая фундаментальная праца на вѣсцы немагчымая. Жывыя, цiкавыя адзiнкi хочуць ведаць, на чым яны стаяць, хочуць ўявiць тон i гармонiю (хутчѣй дысгармонiю) Źсiх зрухаŹ i змаганняŹ, сьляды каторых найбольш балюча ягѣ адчуваюць працоŹныя сялянска-рабoтнiцкiя гушчы.

Лiтаратуры, на наш пагляд, мала пакiнула месца рэдакцыѣ. Адна кнiжка на гэнным падгатаваŹчым курсе можа паказываць на рацыяналыстичную аднабокасць кiраўнiкоŹ. Чалавек жыве ня толькi розумам. Гiсторыя дзеiць ня толькi на розум, а i на пачуццѣвую старану душы чалавека. Лiтаратура ня будзе зноў выключна праяваŹ сэнтыменту. Аднак у лiтаратуры лягчѣй прыблiзiць ужо пярoйдзеныя шляхi

народу, чымся на асноведзѣ якiх iншых навукаŹ. Трэба спадзѣвацца, што ў будучым курсе народнага унiвѣрсытѣту гэнным праблемам пакiнецца больш месца.

Усе iншыя аддзелы прысьвечаны бiолагiѣ, фiзiялѣгiѣ i агулам прыродзе. Некалкi кнiжак разглядаюць сухiя i быццам адарваныя тѣмы як матэматыка i геомѣтрыя. У сапраѹднасьцi яно з гэннымi прадметамi ня зусiм так. Побач са стараною практычна матэматыкi, умелы падыход да геомѣтрыѣ, як ня трэба лепш, пакажа ў новым насыятлѣным змаганнѣ незалежнага духа адзiнкi ў iмкненнi да чыстае праѹды.

Паасобныя кнiжкi друкуюцца ў колькасцi 5.000 экзэмпляраŹ. Некаторыя кнiжкi мелi па некалькi накладаŹ. Агулам выдана 500.000 кнiжачак, з якiх толькi 150.000 асталося на складзе. Усе iншыя разышлiся па вѣсках, пабуджаючы i заахвочываючы чытача да лепшага разумнейшага жыццѣя.

Працягам i завяршэньнем пачатае працы, як я ўжо казаŹ, будзе «народны унiвѣрсытѣт „Самоосвiты.” Гѣны вышѣйшы курс патрывае 4—5 гадоŹ. Вышѣйшы курсманiцца разгарнуць працу ўшыркi i ўглыбкi. Памiж аддзеламi будзе ўвѣдзена фiлѣзофiя, з думкаю паказаць аснову сьветапагляду фiлѣзофаŹ ды паясьнiць класыфiкацыю аддзельных галiнаŹ фiлѣзофiчных — этыкi, лѣгiкi, псыхолѣгiѣ i г.д.

У аддзеле лiтаратуры будзе разгорнута лiтаратура украiнская i заходня-ѣўрапѣйская. Асобна будзе разгледжана псыхолѣгiя i тѣхнiка лiтаратурнага творства. Гiсторыя шырѣй i глыбѣй ўвадзе ў калiяны, якiмi йшоŹ народ у мiнуўшчыне. Адначасна грамадзка-палiтычныя i эканамiчныя навукi будуць далѣй выкладацца для падгатаŹленага ўжо чытача.

З прыродаведы будзе ўвѣдзены новы прадмет — геаграфiя Украiны з эканамiчнаю геаграфiяю. Будзе новы аддзел — мастацтва. Прысутнасць гѣнага аддзелу зусiм зразумелая. Можна шкадаваць, што ня было мастацтва за-кранута ў дасюлѣшнiм курсе.

У канцы яшчѣ адна дѣлянка дасюль не разгорнутая — аддзел практычных навукаŹ: аб хатнiм гаспадарстве, электрычнасьцi i хатнiх патрэбах з галiны электрычнасьцi i г.д.

Аб правiльнасьцi падыходу рэдакцыѣ, бяручы прынцыпова, да жыццѣя гаворыць мiж iншым факт зацiкаўленнѣ кнiжкамi далѣка за межамi этнографiчнае Украiны. Др. Стахiв, паказываючы на карце прастордзѣйнасьцi ci кантакту выдвѣцтва, зьявiнуŹ нашу ўвагу на Наваградчыну, Пастаўшчыну а на тi на далѣкую Дзiсьненшчыну. дзе ѣсьць падпiшчыкi „Самоосвiты.” Вельмi характэрныя словы, тых нiкому з нас няведамых адзiнак, да рэдакцыѣ, у якiх поўна прагi новага слова, дзе яны (пiшуць пабеларуску) саромлiва прызнаюцца, што беларускi цэнтр у Вiльнi нiчога такога дагѣтуль не наладзiў, а яны хочуць прасьвѣцiцца, ахватнѣй будуць карыстаць з украiнскiх жаролаŹ чымся з польскiх.

Гѣта паказальнiк на дасюлѣшнюю ўжо патрэбу такое працы на нашым грунце. Гѣта паказальнiк, што цэнтр не насыпѣае за патрэбамi вѣскi. Ня буду казаць, якая небѣясьпека для нармальнае народнае адраджѣнскае працы, калi нiзы пакiдаюць ззаду сваiх павадыроŹ. Прыклад „Самоосвiты” Львоўскае хай нас скране да сапраѹды творчае працы. Гѣная праца дасюль магчымасць дагаварыцца людзям розных паглядаŹ памiж намi.

staroju hitlerauskaj hwardy ministar prapahandy Gebels u prawowie ska-
zaŭ hetak:

Praŭda, my musim abchodzicca biaz masła i miasa, ale zatoje my, niemcy, majem ciapier harmaty jes-
kadry wajennych arapianaŭ. My nie adstupim ad baracby za kalonii, bo nam patrebnj syrec. Dostup da ża-
roŭ syrcu musić być dla nas wolny.

Hetak kaž a hitlerauskach sam ministar prapahandy hitlerauskaj pali-
tyki, jaki wyrazna zajaŭlaje, što jany imknucca zawajawać sabie kalonii, kab paŭla ich eksploatawać — dastawać syrec. A «Новы Шлях» — orhan bieł. nac. socyjalistaŭ, jaki nadawiaŭcy wyjšaŭ u Wilni, ab hitlerauskach piša hetak: Što da nac.-socyjalistyčnej Niamieččyny, dyk šyrejšym kołam hra-
madzianstwa wiedama tolki, što ja-
na jość zaklatym woroham kamuni-
staŭ i šykujecca da aružnaha zma-
hańnia z Sawietami, kab paŭla pie-
ramohi dać mahčymaść usim pad-
bitym kamunistyčnej uładaju naro-
dam wyzwalica i na narmalnych asnowach uparadkawać swajo pali-
tyčnaje i nacyjanalnajе жыćcio. Na hetuju apoŭniuju akaličnaja čakajuć usie nacyjanalna šwiedamyja ukrai-
ncy, biełarusy, hruziny i inšyja narody...

Da hetaha naiŭnaha, dziciačaha palityčnaha wywadu treba dziela bol-
šaha komizmu daća, što niamieckija nac.-socyjalisty pryđuć, usio dobra zrobiać i paŭla spakojna pojđuć da chatki ŭ Niamieččynu.

Nu, ale hetak tolki dumajuć bieł. nac.-soc. palityki, bolš takich naiŭnieŭ-
kich starod biełarusau niama.

Hdanskija hitlerauscy suproć pa-
lakoŭ. Polskaja presa padaje: Hden-
skaja palicyja zabaraniła adkryć kursy
polskaj mowy dla polskaj moładzi ŭ
Šeneberhu kala Hdansku, a hitlerauscy
zdemalawali chatu palaka Orłowskaha,
u jakoj mieli być hetyja kursy, i apra-
ča hetaha Orłowskaha z žonkaj pabili.

Woś prajawa dzikaha i nia kultur-
naha nacyjanalizmu.

Nia možna rabić taho druhomu,
što blahim jość dla siabie — heta
adwiečny zakon, jaki normalizuje su-
adnosiny i miż adzinkami, i miż hra-
madzianstwami, i miż narodami.

Z POLŠČY

Budžetny preliminar na 1937-38
hod. Rada Ministraŭ užo ŭłažyla pre-
liminar dziaŭžaŭnaha budžetu na
1937-38 hod, jaki ŭ rubrycy dachodaŭ
pradstaŭlajecca ŭ sumie 2 miljardaŭ
223 milijonaŭ zł.

Sioletni dziaŭžaŭny budžet u rub-
rycy dachodaŭ maje 2.221 mil. zł.

Takim čynam nowy preliminar
budžetu bolšy za sioletni na 2 mili-
jony zł.

U sprawie Berezy Kartuskaj.
U minuluju sobotu delehacyja adrad-
ni wiaźniaŭ, što prabywajuć u łahieri
adasableńnia ŭ Berezie Kartuskaj była
ŭ prezidenta dziaŭžawy, hien. Rydza-
Smihłaha i ŭ premjera ŭradu i padała
memoryjał u sprawie adnosinaŭ u he-
nym łahieri. Delehacyja prasiła, kab
skasawali surowy rahulamin, jakitasu-
jecca adnosna wiaźniaŭ u łahieri. Pre-
zydent abiacaŭ razhladzić me-
memoryjał i tady dać adkaz.

Wilenski wajawoda ŭ Mitrapa-
lita Prawaŭlaŭnaje Carkwy. U su-
botu 24. x. wilenski wajawoda Ba-
cianski adwiedaŭ Mitrapalita Prawa-
ŭlaŭnaje Carkwy ŭ Polščy, z katorym
hawaryŭ ab sprawach carkoŭnych na-
šaha kraju.

Wilen. «Akad. Lewicu» buduć su-
dżić nanowa. Nadawiaŭcy Najwyš. Sud ska-
sawaŭ prysud Wilenskaha Apelacyjna-
ha Sudu ŭ sprawie 11 padsudnych
h. zh. „lawicy akademickaj” i piera-
daŭ na nowy razhlad hetaj sprawy ŭ
Warsaŭski Apelacyjny Sud.

U hetaj sprawie Wilenski Akru-
žny Sud zasudziŭ na roznyja kary wa-
strohu: Drutu — litwina, Smala —
biełarusa i Liwšyca — żyda; siostraŭ
Dziewickich, Urbanowiča, Ščekału,
Petrusewiča, Okołowiča, Štacheiskaha
i Jendrycheŭskaha apraŭdaŭ. Apela-
cyjny Sud hety prysud začwierdziŭ,
jaki ciapier u Najwyšejšym Sudzie
skasawany.

Z ZAHRANICY

Francyja nie adračecca ad sa-
juzu z SSSR. Niamieckija i italian-

Пісьмы з Вёскі

Не аставаймаса з ззаду!
(Горадзеншчына).

Чытаючы што тыдзень нашую
газету „Беларускую Крыніцу”, пе-
раконваемся, што наш беларускі
народ у розных кутках Краю, у
большай або меншай меры, але
стала і заўзятая праяўляе сваю на-
родна-грамадзкую актыўнасьць.
Праяўляе ён яе дамагаьнем
роднай, беларускай школы, куль-
турна-асветнай працай і іншымі
спосабамі. Вельмі важнай праявай
нашай, беларускай сьведомасьці
зьяўляецца г. зв. школьная акцыя,
якая ахапіла ўвесь наш край. І
сапраўды, школьная справа ў нас,
беларусаў, цяпер найважнейшая
справа, бо беларускім дзецям па-
трэбная школа ў роднай, белару-
скай мове, а яны ходзяць у поль-
скую школу, дзе вучаць папольску,
бо беларускай школы трэба шу-
каць па цэлым Краю з сьвечкай і
то ня ведама дзе яе знойдзеш.

Дзеля гэтага беларусы ўсюды
і дамагаюцца для сваіх дзяцей шко-
лы ў роднай мове.

Хочаць беларускай школы для
сваіх дзяцей і нашыя сяляне Гора-
дзеншчыны. Ужо многія падалі і
дэкларацыі за беларускую школу,
але многія яшчэ не падалі дэкла-
рацыяў і нечага чакаюць, аглядаю-
чыся, што з гэтага будзе. Праўда,
існуюць тут некаторыя варункі, якія
да пэўнай меры зьяўляюцца пе-
рашкодай для разьвіцьця школь-
най акцыі — падаваньня школь-
ным уладам дэкларацыяў за бела-
рускую школу, але не бяз віны ў
гэтым і мы самі. У нас цяпер заш-
мат нядбальства — няхай сабе бу-
дзе так, як ёсьць. Гэтак не павін-
на быць. Ужо даўно пара атрэсь-
ціся ад народнай соннасьці і пера-
стаць махаць рукамі на народныя
справы прагаварваючы — няхай ро-
бляць як хочаць, мая хата з краю...
Трэба брацца да народнай працы
дружна і безадкладна.

Наўперад трэба падаць школь-
ным уладам дэкларацыі за бела-
рускую школу. Прыгэтым трэба
брацца за асьветную працу ў га-
ліне зашкольнай.

Агулам кажу — мы горадзен-
чукі не аставаймаса ззаду!
Горадзенчук.

skija dyplomaty apoŭnimy časami sta-
rajucca dawiesci da razrywu sajuzu
Francyi z SSSR. Adnak u Francyi ad-
nosiacca da hetaj prapahandy wielmi
asciarożna. Prykładaŭ, na kanhresie
francuskaj najbolšaj partyi radykałaŭ,
na naradach ab zahranicnaj palitycy
Francyi Erjo zajauiŭ, što Francyja
dziela abarony ŭłasnych intaresau nia
moža zrywać sajuzu z SSSR i nie-
pazwolić nikomu miašacca ŭ francu-
skija nutranija sprawy.

Niamieckija damahańni — roŭ-
nyja wajnie. Na adnym sabrańni b.
anhlisjki premier Winston Churchill
ab niamieckich damahańniach skazaŭ
nastupnaje:

Mnohija pytajucca — čamu my,
Anhlia, nie zaključajem sajuzu z Nia-
mieččynaj. Było b dla Anhlia, a moža
nawat i dla Francyi wyhadniej, kab
my hetki sajuz zaključyli. Treba adnak
wiedać, što pryznańnie niamieckich
damahańniaŭ — heta pryhatawańnie
nowaj wajny. Niamieččyna damaha-
jecca, aprača kalonijaŭ, pryznańnia
joj wolnaj ruki dziejańnia na ŭscho-
dzie i na paŭdni Eŭropy. A heta ras-
palila b wajnu, jakoj historyja ludzka-
ści jašče nia wiedaje.

Niamieččyna pryznała padboj
Abisynii. Niamiecki ŭrad užo aficy-
jalna pryznaŭ padboj Abisynii — abi-
synskuju terytoryju častkaj italijskaj
imperyi.

Hitler planuje zawiesić manar-
chiju ŭ Niamieččynie. Hazety pada-
juć, što pawadry niamieckich nac.
socyjalistych plenuje na budučyniu
zawiesić ŭ Niamieččynie manarchiju.

Dalejšyja aryšty trockistaŭ u
SSSR. Hazety padajuć: u Maskwie
aryštawana šmat kamunistau, zapadoz-
ranych u trockizmie. Miż inšymi ary-
štawanyja: Sakolnikaŭ, b. sawiecki
ambasadar u Anhlia, hien. Putna, Ar-
kub, Radek, Pietakow i Rajewski.

Astatki pańščyny.

Lida. Ja żywu ŭ horadzie Li-
dzie, ale ja nie mieščanin, ja pahla-
dami sielanin i tut napišu ab sielan-
skaj pracy.

Sialanskaja praca z daŭnych ča-
soŭ byla ŭ wialikaj panawiercy, asab-
liwa z tych časoŭ, kali było zawie-
dziena niawolnictwa, a paŭla byla za-
wiedziena na sotni hadoŭ pańščyna.
Pakul skasawali niawolnictwa i pań-
ščynu, doŭha wialasia sialanstwam i
ahułam pracujučymi masami baracba
za demokratyčnuju roŭnapraŭnaść.

Užo niekalki dziesiatkaŭ hadoŭ
tamu, jak akančalna skasawana pry-
hoŭnickaja niawola. Ale jašče duch
pańščyny zusim nia ščež. Niaroŭna-
praŭnaść sialanskaj pracy astajecca
dasiul i patrabuje arhanizawanaha
zmahańnia, kab u ramach hramadz-
kaha lađu dabićca takoha samaha
stanowišča dla sialanskaj pracy, jako-
je maje praca ŭ promyśle, handlu i
inšych halinach жыćcia.

Praca ŭ promyśle i handlu maje
asobnaje ŭstawadaŭstwo; maje zahra-
rantawanae ŭstawadaŭstwam prawa
arhanizawanaj samaabarony rabotni-
kaŭ i ahułam жыćciowych patreb ra-
botnikaŭ; u hetaj sprawie ścisła abaz-
načana i ahułnaja praŭnaja apieka
pracy. U wypadku biezrabočcia ŭ ha-
linie pracy ŭ promyśle, handlu i inš.
jość apieka nia tolki z boku rabotnic-
kaj samapomačy, ale i z boku dziaŭ-
žawy.

Hetaha ŭsiaho adnosna sialan-
skaj pracy niama. Dapamohi dla biez-
rabotnych sialan z dziaŭžaŭnych i
samaŭradawych budžetaŭ nia bywaje.
U wypadku niaŭradžaju, pažaru i in-
šych niaščaściaŭ pomoć sialanstwu
arhanizujecca tolki na padstawie mi-
łasernaści, humanitarnaści i pradwieč-
naha abawiazwajučaha maralna ŭsich
zakonu — lubowi bliźniaha.

Nie sakret-ža, što ŭ našym pa-
wlecie jość nidzie nie rejestrawanych
biezrabotnych sialan bolš čymsia re-
jestrawanych u Lidzie biezrabotnych
rabotnikaŭ i intelihencyi. Ale ab he-
tych biezrabotnych sialanach aficyjal-
na ničto nia wiedaje i jany nia ma-
juć i takoj arhanizawanaj apieki, ja-
kuju majuć rabotniki promyślu, hand-
lu i inšych halin pracy.

Na heta niechta moža skazać,
što sialanskaja praca abapiortaja na
sobskich warštatach pracy, sialanie
majuć ŭłasnyja ziamielnyja haspadarki.

Tak. Ale-ž wiedama, što ŭ bol-
šaści sialanskija haspadarki małazia-
mielnyja, na jakich „pracujuć” 5—6
rabotnikaŭ, dzie raboty jość tolki dla
2—3 asob. Rešta — heta „lišnija” ludzi,
jakija tolki konsumujuć pradukcyju
hetych małych haspadaračak. Pry he-
tym nia mała jość sialan zusim biez-
ziamielnych, jakija patrabujuć dziela
жыćcia zarabotkaŭ, jak i rabotniki
promyślu.

Adnym słowam u halinie pracy
sialanstwa jašče jość astatki pańščyny
i jany pawinny ščežnuć. A dziela he-
taha treba prystupać da wyršeńnia
sialanskaj sprawy.

Naŭpierad treba prawiesić zia-
mielnuju reformu, pry jakoj byli b sia-
lanie nadzieleny ziamloj da poŭnazia-
miella i prystupić da arhanizawańnia
sialanstwa. L. Kimianski.

USIAČYNA

Ab pryčynach i pačatkach raźni ŭ
Hišpanii.

Pačalasia bratabojčaja wajna ŭ
Hišpanii hetak:

Byŭ tam naŭpierad ŭrad prawi-
cowy. Hety ŭrad byŭ praciuŭny ŭsiała-
kaj reformie. Asabliwa jon nie cha-
cieŭ dapuścić da ziamielnaj reformy.

Treba wiedać, što ŭ Hišpanii
amal 80 proc. usiaje ziamli — heta
ŭłasnaść bujnych abšarnikaŭ, u hetym
liku wialikaja časć ziamli ŭ rukach
kleru — ŭłasnaść kaścielnaja.

Hety prawicowy ŭrad pryciskaŭ
tak-ža Kataloncaŭ i Baskaŭ, jakija zu-
sim roźniacca ad Hišpancaŭ i žjaŭla-
jucca asobnymi narodami, majuć swa-
je asobnyja mowy i swaju rodnuju
kulturu.

U prošłym hodzie byli ŭ Hišpanii
sojmawyja wybary, jakija prawodziŭ
toj-ža prawicowy ŭrad. Wybary wy-
pali dla prawicowaha ŭradu katastra-
falna — apazycyja zdabyła abśalut-
nuju bolšaść: na 418 usich mandataŭ
cełaha parlamentu, prawica zdabyła
140 mandataŭ, a kamunisty zdabyli
tolki 12 mandataŭ. Paŭla sojmawych
wybaraŭ vybrali nowaha prezidenta
Hišpanii; prezident paklikaŭ ŭrad z
pradstaŭnikoŭ buržuazna-demokratyč-
naj partyi. Hety ŭrad padtrymliwaŭ
tak-ža hišpanskija socyjalisty i ŭsie
pasły katalonskich i baskijskich par-
tyjaŭ; hety nowy ŭrad zhadziŭsia na
šyrokuju aŭtanomiju dla Katalonii i
Baskii, z asobnymi sojmami, ŭłasny-
mi ŭradami i wojskam; nowy ŭrad
uziaŭsia za ziamielnuju reformu i za
inšyja patrebnaja reformy ŭ hramadz-
kim жыćci.

Heta nie padabalaŭsia hišpanskim
abšarnikam i ślachcie. Ślachta z ab-
šarnikami i hienerałami Molo i Fran-
ko pačali hatowicca da buntu. Hiene-
rały Molo i Franko prywieźli ŭ Hiš-
paniju z Maroko — z hišpanskaj ka-
lonii arabaŭ i čużaziemny lehijon
wojska i pry pomačy ich zarhaniza-
wali ŭ Hišpanii bunt prociŭ uradu.

Hetak pačalosia ŭ Hišpanii paŭ-
stańnie, jakoje zaliło krywioj uwieś
kraj.

Pa staranie paŭstancaŭ stanuli:
abšarniki, ślachta i časć duchawien-
stwa razam z marokanskimi arabami
i čużaziemnym lehijonom.

Pa staranie ŭradu astalisia: hiš-
panskija sialanie, rabotniki, usie šwie-
damyja Kataloncy i Baski; katalon-
skaje i baskijskaje duchawienstwa
stanula tak-ža pa staranie ŭradu.

Što pišuć ab wajnie?

Wiedamy niamiecki piśmieŭnik
Ernest Genri niadaŭna wydaŭ knižku
pad nazowam „Hitler na Rasieju”. U
hetaj knižcy jon praročyć wajnu miż
abjadnanymi armijami eŭrapejskich
fašystaŭ i armijaj socyjalistych. Jon
kaža, što ŭ hetaj wajnie akančalny
kluč wyršeńnia sprawy apyniecca ŭ
rukach Anhlia.

Ernest Genri piša — paŭnočnaje
fašysckaja armija pojdzie na Lenin-
hrad, druhaja razhromić Aŭstryju i
zojmie Čechaslawacžynu, zlučycca z
armijaj madziarskaj, a poŭla razhra-
miŭšy rumynskaje wojska, zeŭladaje
Dardanelami i tady zojmie Ukrainu.
Aŭtar kaža, što fašysckaja armija li-
kam dywizyjaŭ budzie mienšaja za
socyjalistyčnuju armiju: fašysty mo-
huć mieć 300—350 dywizyjaŭ na raś-
ciahnutym na 3.200 kilom. froncie, a
blok SSSR z sajuźnikami moža pa-
stawić na hetym froncie 400 dywi-
zyjaŭ.

Što heta?..

Na marhinesie „Ноева Шляху”.

...„ruki proć ad našych biełaru-
skich arhanizacyjaŭ” — kryčyć nac.-soc.
u hazecinie „Новы Шлях” — orhan
biełaruskich nacyjanal-socyjalistaŭ.

Što heta?.. Niaŭžo-ž dwuasabo-
waja (pakulšto bolš nia widać) bieł.
nac.-soc. partvja užo zachapiła i pry-
sabičyła biełaruskija arhanizacyi?

Praŭda, nac.-soc. kryčyć, kab
uciakali ad biełaruskich arhanizacy-
jaŭ „usie ciomnyja i warožyja siły”
(kankretna sprawa dzie ab „Bieł. In-
stytut Hasp. i Kultury”, u radoch ka-
toraha znajšoŭsia tolki adzin z dwuch
aficyjalnych nac.-socaŭ), ale-ž pawod-
le nac.-socaŭ „ciomnyja i warožyja
siły” heta ŭsie chryšćianie, demokra-
ty i ahułam niefašysty, što bieł.
nac.-socy śćwierdžajuć u apoŭnim nu-
mary swajho orhanu „Новы Шлях”.

Pryhetym bieł. nac.-socy nama-
hajučysia „znacsocyjalizawać” kultur-
na-асветна- haspadarčy, epalityčny
Bieł. Inst. Hasp. i Kultury, šwiedama,
ci pad uplywam fašystaŭskaha čadu-
niašwedama, dzielačy Centralny ŭrad
hetaj ahułna-biełaruskaj niepalityčnaj
arhanizacyi na „swaich” i „apazycyju”.

Rana ptušačka zapiela, hladzi,
kab kotačka nia žjela!

Dyj hety spieŭ nadta-ž hadzieŭki,
nie zwažajuć na toje, što i wielmi raŭ-
ni. A wyhladaje jon na niasumlenny,
bo fašywieŭki, służbowy raparcik da-
nosu.

